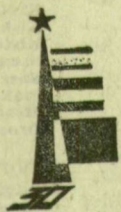

Régi ispitályok

Ki merne ma mérget venni arra, hogy melyik „tudós” borbély vagy felcser lenne Szeged első orvosának nevezhető? Maga az orvosi művészet istene, Apolló sem tudná. Már annál inkább se, mert mindig több volt a baj és betegség, mint a tudós ember, aki segíteni tudott volna, s mert a beteg szabadulni igyekezett „az nyavalyától”, hitt a királyok érintésének gyógyító hatásában is. A régi magyar királyoknak és szenteknek már a kortársak között is az volt a híre, hogy a szembajokat és a vak-ságot gyógyítják. Ezt mondják a legendák I. Istvánról, Szent Lászlóról meg Szent Gellértől. Gyógyszerek is fűződnek magyar királyok nevéhez, például IV. Béla hideglelés elleni szere (Febrifugum Belae regis), vagy a „magyar királyné zöld kenőcse”, a müncheni udvari levéltárban található kézirat pedig (1418-ból) a magyar királynak egy pestis ellen való szeréről szól.

Pestisjárványok és egyéb súlyos betegségek utóbb is voltak, orvos viszont alig. Bábák, hadi táborban felcserek és „tudós” borbélyok sikertelenségeiket a magasságos ég akaratának mondták. „Az példák tsak arra tanítanak, hogy szélesebben kiterjedt az ember nyavalyássága, mint az Orvosok tudománya; és hogy az Orvosok az ő munkájokban nem találhatatlanok, hanem minden ő fáradásuknak hathatossága Istentől bíratik...” — írta id. Pápai Pariz Ferenc. A szomorú közműveltségi állapotok magyarázhatják a boszorkányok rontó és gyógyító tevékenységébe vetett hitet, de jóval a szegedi boszorkányégetések után (amelyek a XVIII. században voltak) is történtek ilyen ostobaságok német földön, sőt még 1789-ben is végeztek ki szerencsétleneket ilyen vád miatt Svájcban.

A feljegyzések szerint a XVIII. század elején is igen kevés orvos volt hazánkban, javarészt előkelőségek szolgálatában állottak. A seregével Szegedre (1704 nyarán) érkezett II. Rákóczi Ferenc fejedelem még a Palánk bevétele napján (július 20.) megbetegedett „mindennapos epelázban”, s mivel francia orvosa távol volt, így hat-hét napi járóföldre küldtek, Selmechányára, orvosért, aki aztán meg is gyógyította.

A városba csak 1708-ban került orvos, a nagy pestisjárvány idején, amikor is az udvari hadi-

VANNAK A VILÁGBAN ALIG ÖTSZÁZ LELKET SZÁMLÁLÓ VÁROSOK, S AKÁR TÖBB TÍZEZER LAKOSÚ KÖZSÉGEK. A VÁROST AZ TESZI VÁROSSÁ, HOGY MILYEN ÉLET-KÖRÜLMÉNYEKET KÉPES NYÚJTANI AZOK SZÁMÁRA, AKIK FALAI KÖZÖTT ÉLNEK. A MAI SZEGED TELJES ÉRTEKŰ VÁROS. NYILVÁNVALÓ AZONBAN, HOGY A MESSZI MÚLTAT TEKINTVE MÁS FELTÉTELEK A MEGÍTÉLÉS ALAPJAI. A KÖZÉPKORI SZEGED CSAKNEM AZT NYÚJTOTTA, AMIT A KORABELI VÁROSOK; A TÜRÖK HÓDOLTSÁG IDEJÉN KELETI JELLEGET ÖLTÖTT; A KAPITALIZMUS KIBONTAKOZÁSÁTÓL A FELSZABADULÁS NAPJAIG FOLYAMATOSAN ELMARADÁSBAN VOLT. NEMCSAK AZ IGÉNYEKTŐL — MELYEKKEL MEG MANAPSÁG IS GYAKORTA AKAD BAJUNK —, HANEM AZ ALAPVETŐ SZÜKSÉGLETEKTŐL IS. CSAK A POLGÁRSÁG ÉS AZ URALKODÓ OSZTÁLYT KISZOLGÁLÓ RÉTEGEK SZÁMÁRA AKART ÉS TUDOTT VÁROS LENNI, A LAKOSSÁG TÚLNYOÓ RÉSZÉT KÉPEZŐ IPARI ÉS MEZŐGAZDASÁGI PROLETARIÁTUS SZÁMÁRA FALU VOLT, GYAKRAN MEG AZ SEM. MAI ÖSSZEÁLLÍTÁSUNK ARRÓL SZÓL (SORRENDEN EZ A HATODIK; A VÁROS NÉPÉRŐL, IPARÁRÓL, ÉPÍTÉSZETÉRŐL, ÉRRENDszerÉRŐL ÉS A HIDAKRÓL SZÓLÓ FEJEZETEK ELŐZTÉK MEG), HOGY MILYEN MÉLYRŐL INDULTUNK A FELSZABADULÁSKOR, S MILYEN MAGASRA JUTOTTUNK AZ AZÓTA ELTELT HARMINC ESZTENDŐBEN. NEMCSAK ANYAGIAKBAN, HANEM KÖZGONDOLKOZÁSBAN. A VÁROS LAKÓINAK — FIZETÉSÉRT VAGY ANÉLKUL IS SZÍVESEN VÉGZETT — MUNKÁJA NYOMÁN NEMCSAK GYÁRAK, LAKÓHÁZAK SZÜLETTEK ÉS SZÜLETNEK, HANEM EGÉSZSÉGESEBB ÉS KULTURÁLTABB EMBEREK, ERŐSEBB ÉS BOLDOGABB GYERMEKEK. EZ A LEGTÖBB, AMIT EGY VÁROS ADHAT LAKÓINAK!

tanács Ausfeld Kristóf Jánost küldte Szegedre, aki az aradi és szegedi császári helyőrség kirendelt orvosa lett. Csajkás Bódog Szeged egészségügyének története a XVIII. században című könyvében ezt írja róla:

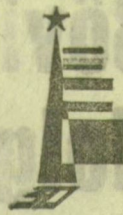
„A jeles tehetségű és ritka bölcs itéletű (exquisitum ingenium et iudicium rarae prudentiae) Ausfeld előbb a szászországi Althenburgnak volt egy ideig orvosa, majd pedig I. Lipót uralkodása idejében a Magyarország határán a törökök ellen harcoló hadseregben szolgált mint tábori orvos. Serény és bámulatraméltó ügyességgel foganatosított elhárító rendszabályaival sikerrel fojtotta el a városban pusztító pestisjárványt. Intézkedéseiről és gyógykezeléséről részletes írásos jelentésben számolt be az udvari haditanácsnak. Ezzel olyan nagy hírnévre tett szert, hogy az 1713-ban Bécsben pusztító pestisjárvány idején, amikor tíz járványorvos és több borbély a járvány áldozatául esett, III. Károly császár és király a császári székvarosba rendelte Ausfeldet. Mint a bécsi járványkórház vezetője, hamarosan megfigyelte a dühöngő járványt, és az újjongó nép örömrivalgásai között hagyta el a járványkórházat. Az uralkodó is méltóan jutalmazta fáradozását. Nemsokára elhagyta Bécsét és visszatért övéhez Szegedre. Később, amikor visszatért Bécsbe, rosszindulatú „peripneumonia”-ban megbetegedett és három hónap leforgása alatt, 1715-ben, 70 éves korában meghalt. Négy munka maradt fenn utána. Ezek valóban kivételes tehetség mellett tanúskodnak.”

Nem véletlen, hogy az elsőnek ismert szegedi orvos a járványok elfojtásával lett híressé. Az akkor ismert világ emberiségét a járványok gyötörték, pusztították. A Magyar Nemzet Története annyit tud mondani a „fekete halálnak” nevezett pestis első támadásairól, hogy már 1348–49-ben is erősen pusztított hazánkban, s Nagy Lajos feleségét, Margit királynét is elragadta, sőt a velencei tanács jelentést sürget Magyarország követségétől, miszerint beteg-e még a király vagy meghalt, miből is következethetünk, hogy Nagy Lajos is beteg lehetett a járvány alatt. Elérte-e Szegedet ekkor a járvány vagy nem, nincs erről adat. Az 1495-ös járvány bizonyosan elkerülte a várost, Szegednek más haszna szár-

mazott belőle: II. Ulászló a betegség elől ide menekült, s a város szolgálatkészségének jutalma: megerősítette azt a Budával és Székesfehérvár jogaival egyenlő szabadalmi jogot, amelyet Szeged még Béla és Endre királyoktól nyert. Feljegyzések szerint az 1738. évi és az 1740. évi járványkor kirendelt járványorvosok voltak Szegeden. Hogy milyen nehéz dolguk volt, az a közegészségügyi állapotokból is következtethető: még 1786-ban is csak különös esetben használhatta a lakosság a Rókuson kitisztított kutat, egyébként csak Tisza-vízhez jutottak. De járványok idején — a teljes zárlat miatt — sokat éhezett és szenvedett az is, aki túlélte a dögvészt.

Már a 15. században volt a városban kórház — Mátyás király egyik adománylevele szerint. A török megszállás alatt megszűnt. Csak 1724-es iratok szólnak a „Betegh ház reparatioja” címen elköltött koronáról. 1708–9-es pestisjárványkor volt járványkórház és elkülönítő, majd 1738-ban sebtiben épült egy elkülönítő, nem valószínű, hogy az „ispitály” őse ez lett volna, noha arról 1739-es iratok szólnak először. Bár ispitályi gondnokat 1724-ben választottak Morvay András személyében, a levéltárban csak 1741. júliustól kezdődőleg vannak meg a „Nemes Szabad Királyi Szeged Városa Ispitálya” elszámolásai. Az 1776–77-es, Balla Antal-féle várostérkép a mai Kisfaludy utca és Mátyás tér által határolt területen tünteti fel az épületet, amely közel egy évszázadig volt a nemes felebaráti szeretet háza. A telket Dékány Péter alsóvárosi gazda adományozta, s végrendeletében is gondoskodott az ispitályról. Az új ispitály felépítése után, 1810-ben a rozszant vályogépületet elárverezték.

A klinikák története

Szigorúan véve 1951-től számítható a Szegedi Orvostudományi Egyetem története, ugyanis ez évben január 28-án kelt az a kormányhatározat, amely az orvostudományi karokat kivonta a tudományegyetemek kereteiből és önálló orvostudományi egyetemekké szervezte. Valójában az önálló orvosképzést ekkor kezdték meg egyetemeken, másrészt az egészségügy szervezete vált egységesé azzal, hogy az Egészségügyi Minisztérium lett az orvosegyetemek felügyeleti szerve.

Szegeden ekkor viszont már csaknem minden egyetemi intézet megvolt, s a klinikák is jóval előbb épültek. De kanyarodjunk vissza Szeged egyetemi várossá válásának kezdetéhez.

Kolozsvárott 1872-ben a jogakadémián és az orvossebészeti intézet összevonásával tudományegyetemet alakítottak, s ez az orvostudományi kar tekinthető a jelenlegi SZOTE elődjének. Az első világháború után, 1921-ben ugyanis a kolozsvári egyetem települt át Szegedre. Akkor 16 tan-székből állott az orvostudományi kar, s valójában a széttagoltság, amely ma is okoz nehézségeket, abból a helyzetből ered: hét különböző, eredetileg más célra készült épületben voltak kénytelenek az egyetemet elhelyezni. Szeged azonban igen nagy anyagi áldozatok árán hamarosan új otthonot teremtett az egyetemnek. A város közepén csaknem húsz katasztrális holdnyi területet ajándékoztak az egyetemnek, melyen a régi városrész lebontása után 1926-tól 1930-ig hat új, a kor színvonalának megfelelő klinikát építettek, a Dóm téren pedig hatalmas összefüggő épülettömböt emeltek. A Dóm téren helyezték el az orvostudományi kar kilenc elméleti intézetét. Átmenetileg visszaesést jelentett a harmincas évek gazdasági válsághulláma, amikor is — például 1934/35-ben — a tanszékek száma 14, a hallgatóké pedig csak 278 volt, a megelőző időszakok 400-as létszámához. Igaz, hogy nem ildomos a csatákat kizárólag a hadvezérek zsenialitásának tulajdonítani, de tény, hogy Szegeden a tudományos élet felődését ilyen nehéz körülmények között néhány kiemelkedő orvostudós jelentette, elég ha dr. Szent-Györgyi Albert professzort említjük, aki 1937-ben az orvosi vegytani intézet igazgatója volt, orvosi Nobel-díjjal tüntették ki.

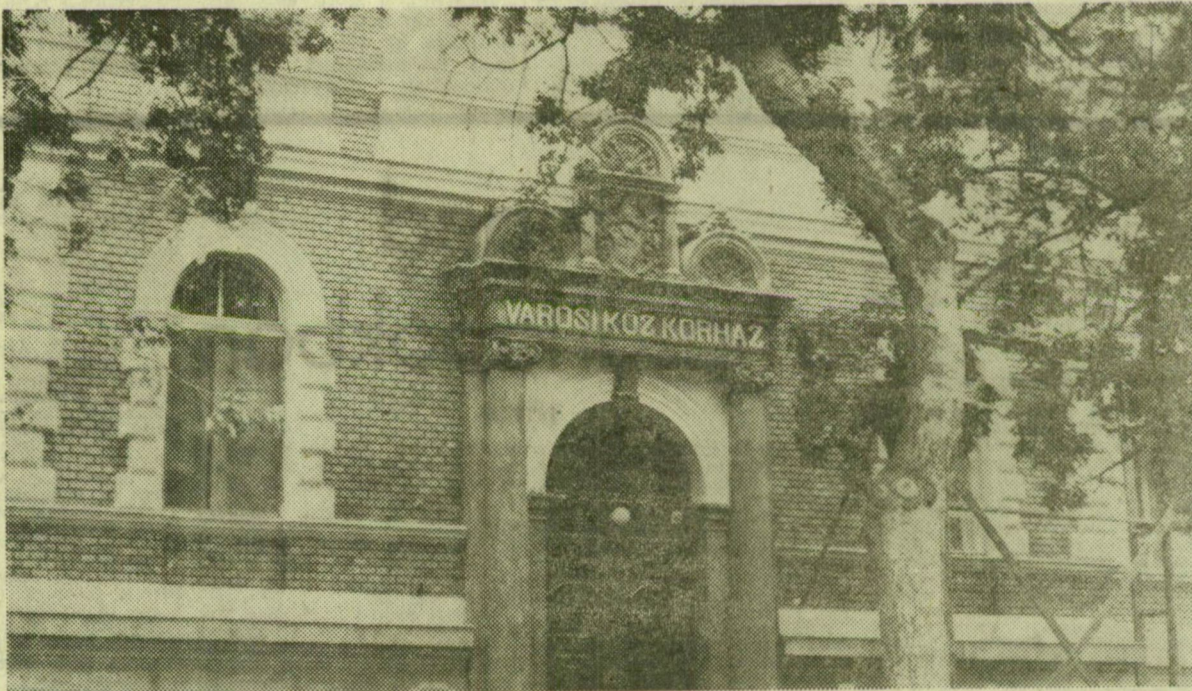
Az 1940-es tanév novemberben kezdődött, az orvostudományi karon a tanszékek száma 15 volt, a hallgatóké pedig 246. A háborús éveket csakúgy, mint a város, az egyetem is megszenvedte. A fa-

sizta törvények sok oktatót az egyetem elhagyására kényszerítették és számtalan tanulni vágyó fiatalt zártak ki az egyetemről. A háború következtében több egyetemi épület is megsérült, a gyermekklinikát lebombázták. A szovjet hadsereg elől menekülő német csapatok 1944 őszén az egyetem felszerelésének igen értékes részét is magukkal vitték. Az oktató személyzet és a hallgatóság jelentős része is elhagyta a várost, mégis amikor a Vörös Hadsereg 1944. október 11-én felszabadította Szegedet, ösztönzésükre és támogatásukkal hetek alatt már november 3-án megkezdte működését az egyetem.

Az ország teljes felszabadulásával, a rend helyreállításával az 1945/46-os tanév kezdetére az oktatói létszám teljesen kiegészült, a hallgatók száma pedig meghaladta a háború előtti utolsó tanévi létszámát. Az első hároméves terv keretében nagyszabású újjáépítési program valósult meg: újjáépült a gyermekklinika, helyreállították a gyógyszerzeti intézetet, valamint a börgyógyászati klinika és a szülészeti klinika megsérült épületeit. 1948-ban létesült a biológiai tanszék, s a következő évben a fogászati klinika. Három év alatt az egyetem színvonala meghaladta a háború előtti: a tanszékek száma 18-ra emelkedett a tanszermélyzet száma 149-re (1939-ben 82 volt), a hallgatók száma 551 (1939-ben 272 volt). 1950-ben felállították a kóreltani tanszéket és a II. számú belgyógyászati klinikát. Jelenleg épül az orvosegyetem belgyógyászati klinikájának intenzív osztálya.

Az önálló egyetemmé válással, 1951-ben, nagy fejlődésnek indul a SZOTE. Azóta alakult tanszékek: gyógyszerismereti intézet, sebészeti anatómiai- és műtéti intézet, II. sebészeti klinika, gyógyszerhatástani intézet, majd radiológia tanszék, az egészségügyi szervezőtani tanszék, biokémiai intézet, II. fogászati klinika. 1957-ben a négy gyógyszerésztudományi tanszékből gyógyszerésztudományi kart szerveztek, ettől kezdve az egyetem két tudományi karral működik, mindkettő élén dékán áll, az egyetem élén pedig a rektor. A SZOTE első rektora dr. Jáky Gyula sebész-professzor volt. Az 1962/63. tanévben megindult a szakosított fogorvosképzés is.

Az egyetem jelenleg 25 különálló épülettel rendelkezik. A klinikai ágyak száma 1277, az ágykihasználási százalék 89,8 százalék. Az egyetemi dolgozók összlétszáma több mint 2 ezer, a hallgatók száma több, mint 1600.

Már a 15. században volt a városban kórház. Az 1776–77-es várostérkép a mai Kisfaludy utca és Mátyás tér által határolt területen tünteti fel